

VIAȚA CREȘTINĂ ÎN IMPERIUL BIZANTIN LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL VI-LEA, ÎN LUMINA RELATĂRILOR ISTORICULUI THEOPHILACT SIMOCATA

Constantin Leonte

**La Vie Chrétienne en l'Empire byzantin à la fin du siècle VI^{ème},
dans la lumière des informations de l'historien Theophilat Simocata**

Résumé: Important historique byzantin, Théophilact Simocata a ouvert en détail les événements qui s'étaient passés pendant le règne de l'empereur Mauricius (582-602), l'un des souverains byzantins les plus capables d'après Justinien (527-565).

Théophilact Simocata a désiré à continuer l'activité de son prédécesseur Menander Protecteur, qui a écrit une **Histoire**, en informant sur les événements parmi les années 558-582; il continue aussi les historiques Procopius de Caesarea et Agathias, dans l'esprit d'une tradition en Bisant pour élaborer une histoire universelle continue où L'Empire Byzantin détient le rôle le plus signifiant, même unique.

De **L'Histoire** de Théophilact Simocata des nombreuses dates et informations proviennent à l'égard de Byzantin chrétien du fin de VI^{ème} siècle. Les références à la vie laïque sont unies harmoniquement avec celles sur le déroulement de la vie chrétienne. Son attention s'est dirigée spécialement vers les luttes de défenses conduites par les byzantins sur le front du Danube, luttes contre les barbares, spécialement contre les avars et les slaves. Ainsi, il nous a laissé des informations précieuses sur le S-E de l'Europe et sur quelques régions de notre pays parcourus tour à tour par les armées byzantines.

En même temps, Théophilact a souligné le rôle particulièrement important de L'Église par les hiérarchies et ses serviteurs pour la défense, la consolidation et aussi pour la mission apostolique de disperser de la croyance chrétienne.

Preliminarii

Pentru viața Bisericii creștine, literatura istorică bizantină constituie una din mărturiile cele mai alese și credibile.

Prin întemeierea în chip văzut a Bisericii lui Hristos și prin trimiterea harului Sfântului Duh peste Apostoli pentru propovăduirea

Evangelheliei la toate neamurile, creștinismul a ieșit din granițele limitate ale unei singure națiuni (cea iudaică) și s-a îndreptat spre toate celelalte. Conduasă de cele mai sfinte idealuri, Biserica a avut și misiunea de a chema toate popoarele la aceeași credință în Hristos „Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14,6). Cadrul politic și social pentru împlinirea acestei misiuni a devenit „cu adevărat favorabil” prin întemeierea de către Sfântul Constantin cel Mare (306-337) a primului Imperiu creștin (Imperiul bizantin)¹. Treptat a luat naștere un „nou popor, cel creștin”² a cărui caracteristică principală față de alte popoare din afara granițelor Imperiului, era credința în Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu întrupat.

Imperiul Bizantin și Biserica creștină aproape coincideau ca întindere. Imperiul forma cadrul geografic al Bisericii, tinzând să formeze un singur organism, cu forma Imperiului și duhul Bisericii, „Imperium christianum” a cărui misiune istorică „pax romana” devenea „pax christiana”.

Se poate afirma că viața creștină a pulsant cu deosebită vigoare și originalitate, datorită cadrului istoric în care s-a dezvoltat Biserica din cuprinsul Imperiului bizantin. Această viață în Hristos și cu Hristos este oglindită cu multă obiectivitate în întreaga literatură istorică bizantină, care „constituie una din expresiile cele mai importante a continuității spirituale a naturii grecești de la sfârșitul antichității și până în pragul epocii moderne”³, dar și a modului cum s-a consolidat Biserica lui Hristos în decursul timpului.

Între istoricii bizantini care ne-au lăsat mărturii și informații asupra vieții creștine din cuprinsul marelui Imperiu bizantin se numără și Theophilact Simocata.

I. Personalitatea lui Theophilact Simocata

I.1. Date biografice

Informațiile păstrate despre viața lui Theophilact Simocata sunt puține.

Originar din Egipt, membru al unei familii nobile, Theophilact a

¹ Prof.dr. Emilian Popescu, **Biserica și naționalitatea în Orientul ortodox**, în *Studii Teologice*, anul XLII (1990), nr. 5-6, p. 69.

² *Ibidem*, p. 70.

³ Drd. Adrian Gabor, **Constantin al-VII-lea Porfirogenetul, „De Administrando Imperia” și valoarea sa istorică**, în *Studii Teologice*, anul XLII (1990) nr. 5-6, p. 76.

fost rudă apropiată cu guvernatorul acestei importante provincii bizantine. A primit o educație aleasă pe temeiul literaturii clasicilor și a celor mai importante scrieri ale teologilor și scriitorilor bisericești, ale Sfinților Părinți. A dobândit și o experiență în domeniul juridic prin participarea la ședințele tribunalelor.

Datorită prestigiului dobândit a ajuns în capitala Imperiului, la Constantinopol, unde a îndeplinit funcția de consilier juridic. Mai apoi devine secretar imperial și guvernator al capitalei. Aceste câteva date biografice ne ajută să înțelegem că Theophilact Simocata a cunoscut îndeaproape realitățile timpului său, pe care le va reflecta în scrierile sale.

1.2. Opera istorică

Între scrierile lui Theophilact Simocata se numără o scurtă corespondență, destul de săracă în informații, și un mic tratat intitulat **Diferite probleme controversate de istorie naturală și soluțiile lor**.

Între anii 630-640 a redactat principala sa operă istorică, în care a înfățișat cu talent domnia împăratului Mauricius (582-602), unul dintre suveranii bizantini cei mai destoinici de după Justinian (527-565).

Theophilact Simocata a dorit să continue activitatea predecesorului său Menander Protector, care a scris o **Istorie**, informând despre evenimentele dintre anii 558-582, el continuă și pe Procopius de Caesarea și pe Agathias, în spiritul unei tradiții în Bizanț de a scrie o istorie universală neîntreruptă, unde Imperiul Bizantin deținea rolul cel mai de seamă, uneori unic.

Așadar, Theophilact avea o viziune largă și concepea istoria Imperiului Bizantin ca pe o istorie universală, deși nu folosește în titlu cuvintele „istorie universală”. În acest scop, Theophilact a căutat să se informeze cât mai temeinic consultând diferite acte oficiale din arhivele statului sau apelând la supraviețuitorii evenimentelor descrise, iar pentru războaiele cu perșii a citit cu atenție opera lui Ioannes Epiphaneus, care nu s-a păstrat până astăzi. Atenția lui s-a îndreptat în special spre luptele de apărare de pe frontul de la Dunăre împotriva avarilor și slavilor, spre înfruntările de pe fluviile Tigris și Eufrat cu Imperiul Persan și spre evenimentele mai importante petrecute în capitală. El ne-a dat știri prețioase despre S-E-ul Europei și despre câteva ținuturi din țara noastră, parcurse în mai multe rânduri de armatele bizantine, despre populațiile migratoare și despre unele regiuni puțin cunoscute pe atunci din India și China. Istoria este alcătuită din opt cărți, structurate pe capitole.

II. Relatări istorice cu privire la țara noastră

Theophilact Simocata ne-a lăsat indicații prețioase privitoare la strămoșii poporului român și la limba română veche. Este vorba despre atestarea primelor cuvinte considerate românești „torna, torna, frate” rostite de un ostaș din armata bizantină. În anul 586 armata bizantină condusă de Cometiolus, magister militum per Thraciam, cobora din munții Haemus (Stara Planina) și se îndrepta spre câmpia Traciei pentru a înfrunta pe avari.

La un moment dat, sarcina de pe un animal de povară al unui militar a căzut la pământ, iar alt militar, aflat mai în urmă i-a strigat în limba țării și l-a îndemnat să se întoarcă (pentru a o ridica): „torna, torna”, „întoarce-te, întoarce-te”.

Vorbele pronunțate au părut celorlalți ca fiind semnal de fugă înapoi, din cauza unui atac al dușmanilor și atunci toți s-au speriat și au luat-o la fugă strigând în gura mare: „torna, torna”. și oastea dușmană a luat-o la fugă crezând că este atacată de bizantini⁴.

Faptul că ostașii strigau „în limba țării”, sau „în limba părintească” dovedește că avem de-a face cu o populație românească în Sudul Dunării, din care s-au recrutat ostași pentru armata bizantină.

Cuvintele aparțin limbii latine populare, vorbită de această populație romanică din Peninsula Balcanică și constituie o dovadă prețioasă despre prezența autohtonilor în această zonă în epoca migrațiilor. Sunt cuvinte ale limbii străromâne⁵.

Theophilact ne-a lăsat relatate și alte mențiuni cu privire la țara noastră.

Vorbind de expedițiile armatei bizantine în nordul Dunării (în Muntenia) el relatează și despre prezența autohtonilor de aici, care se pun în slujba armatei bizantine în lupta împotriva triburilor slave, apoi despre numele unor râuri din ținuturile străromânilor.

Astfel, se relatează că împăratul Mauricius l-a trimis pe generalul Priscus la Dorostolon (Silistra) unde s-a întâlnit cu solii avarilor, arătând că nu vrea să se războiască cu ei, ci cu triburile slave. Acesta, în anul 582 a trecut Dunărea (Istru) contra sclavinilor conduși de Ardagast; în urma

⁴ Theophilact Simocata, **Istorie bizantină**, traducere, introducere, indice de H. Mihăescu, București, 1985, p. 6.

⁵ H. Mihăescu, în **Introducere**, la *op.cit.*, p. 7.

luptelor, armata acestuia a fost împrăștiată și Ardagast abia a izbutit să scape cu viață pe un cal neînșeuat. În nordul Dunării (pe teritoriul țării noastre) armata imperială a devastat regiunea locuită de slavi, și fiind călăuzită de un gepid **creștin**⁶, oastea a trecut peste un râu din câmpia Munteniei numit Ilivakia (Helibachia) și au înfruntat oatea unui trib slav condus de Musocius (Musokios)⁷. Râul Helibachia a fost identificat de cercetători cu Ialomița⁸.

În anul 593, Priscus a trecut din nou Dunărea la slavi, după pradă și ostatici. Împăratul le-a dat ordin să ierneze acolo, dar armata s-a împotrivit.

În locul lui Priscus a fost numit comandant Petru, fratele împăratului, sub care bizantinii vor fi înfrânți în 595, de slavii lui Piragast. În legătură cu aceste evenimente s-a descoperit la Șocariciu, județul Ialomița, un tezaur de monede bizantine, cele mai vechi datând din timpul lui Iustin II (565-578), iar cele mai noi din timpul lui Mauricius, din 594-595⁹.

În anul 602 armata bizantină condusă de același Petru, strategul Traciei, obține în nordul Dunării (în sudul Olteniei și Munteniei) unele succese împotriva avarilor și sclavinilor. Mauricius dăduse ordin ca armata să ierneze în Oltenia, unde se afla. Soldații, nemulțumiți, s-au răsculat, având în frunte pe centurionul Focas, un ofițer „pe jumătate barbar”, viitorul împărat al Imperiului bizantin (602-610)¹⁰.

Pe lângă râul Ialomița, un alt râu amintit de Theophilact este Paspirios¹¹ și se afla la o distanță de 30 parasange (180 km) de râul Helibachia (Ialomița). Numele râului a fost sesizat pentru prima dată de I.I. Nistor care îl identifică cu Ilfovul, Neajlovul, Mostiștea sau Glavaciocul. H. Mihăescu îl identifică cu Siretul sau cu unul din brațele Dunării, la nord de trecătoarea Giurgeni-Vadul Oii. C. Cihodaru îl identifică cu Buzăul¹².

⁶ Theophilact Simocata, cf. H. Mihăescu, p. 129.

⁷ Drd. Marin Cojoc, **Împărați și înalți demnitari bizantini pe teritoriul Patriei noastre (sec IV – XII d Hr)**, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul CVIII (1990), nr. 7-10, p. 128.

⁸ Drd. Adrian Gabor, **Populația autohtonă pe teritoriul nord-dunărean al României în sec. IV-VII, în lumina izvoarelor literare romano-bizantine**, în *Biserica Ortodoxă Română*, anul CVII (1989), nr. 5-6, p. 164.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Theophilact Simocata, *op.cit.*, VI, 9, 6.

¹² Drd. Adrian Gabor, **Populația autohtonă....**, p. 164.

Theophilact face distincție clară între sclavinii barbari și localnici. Teritoriul în care a avut loc expediția bizantină este numit „getic”, iar războiul este considerat un „război getic”¹³.

Populația autohtonă din nordul Dunării, întâlnită de expedițiile bizantine despre care vorbește Theophilact Simocata, era creștină. În anul 535 Novella XI a lui Justinian, care decreta înființarea Arhiepiscopiei de Justiniana Prima, amintea de cele două episcopate în Banat, Latterata și Recidava.

Populația autohtonă era creștină. Biserica locală desfășura activitate misionară și de la ea trebuie să fi primit învățătura creștină acel gepid, care s-a oferit să-i ajute pe bizantini împotriva slavilor conduși de Musokios¹⁴.

III. Viața creștină în Imperiul bizantin în lumina relatărilor lui Theophilact Simocata

III.1. Viața creștină în ansamblul ei

Istoria bizantină a lui Theophilact începe cu domnia lui Mauricius și ajunge până la proclamarea ca împărat a lui Focas, deci perioada 582-602.

Din relatările sale se observă că începea o perioadă grea în istoria Imperiului datorită pierderii controlului politic de către Bizanț asupra unor mari zone, după așezarea slavilor, avarilor și bulgarilor în ele¹⁵.

„Organizarea bisericească cunoaște un regres în sensul că multe orașe, sedii ale episcopilor, din comunități rurale dispar, mai ales în zonele ocupate de populațiile nou venite...

Cu toate acestea viața creștină nu încetează în întregime, ea se repliază odată cu populația în zone mai ferite, urmând ca atunci când condițiile vor deveni mai favorabile să-și reia cursul, chiar dacă nu în formele de altădată”¹⁶.

„Efortul misionar” al Constantinopolului se îndreaptă acum spre popoarele barbare care atacau Imperiul. Unii dintre migratori trăiseră în

¹³ Ibidem, p.156 cf. *Istoria bizantină*, III 4, 7; VI 6, 14; VII, 2, 5.

¹⁴ Prof.dr. Emilian Popescu, *Recenzie la „Theophylactos Simokates Geschichte ubersetzt und erlăutert von Peter Schreiner, Anton Hursermann, Stuttgart, 1985, 395 pag.*, în *Studii teologice*, anul XXXIX (1987), nr. 6, p. 119.

¹⁵ Prof.dr.Emilian Popescu, *Bizanțul și creștinarea Europei de Sud-est și de est*, în *Studii teologice*, anul XLII (1990), nr.1, p. 101.

¹⁶ Ibidem.

zonele controlate sau influențate de Bizanț, încât nu erau cu totul străini modului de viață creștin.

Semnificativ este un episod istorisit de Theophilact, datând din timpul războaielor bizantino-avare, din Nord-Vestul peninsulei Balcanice, la sfârșitul secolului al VI-lea. Armata generalului Priscus se afla în jurul cetății Tomis și în mare lipsă de alimente.

Apropiindu-se sărbătoarea Paștilor și „dintr-o purtare de grijă neobișnuită”, hanul avar a trimis soli la romani cu oferta de a pune capăt foametei. S-a încheiat un arministițiu de 5 zile, beligeranții au încetat să se mai teamă unii de alții. Hanul a trimis din belșug care de alimente romanilor înfometaji. În schimb, generalul bizantin a dat avarilor „mirodenii din India, piper, frunză de dafin, scorțișoară și așa numitul cost. Barbarul a luat darurile romane, a gustat din mirodenii și s-a bucurat nespus de mult. Cele două oști potrivnice se întâlneau în corturi și nici una nu se temea de cealaltă. După trecerea sărbătorilor, hanul a trimis soli și a cerut ca oștile să se despartă una de cealaltă și astfel barbarii s-au separat de romani”¹⁷.

Totuși, barbarii nu au păstrat aceeași înțelegere creștinească față de bizantini. Când Phillippiscus, soțul Gordiei, sora împăratului, ajunge comandant al armatei bizantine (Pretor Orientis, 14 august 583) dar se îmbolnăvește în timpul războiului cu perșii, barbarii au profitat de situație și au atacat cetatea Tiberiopolis (Monocarton). Dar nu au reușit să o cucerească. Atunci perșii au pătruns în periferiile cetății Martyropolis (Maiferkat) și au incendiat biserica închinată Sfântului Ioan Botezătorul („Sfântul Ioan”). Acolo era o așezare monahală „locuită de bărbați înțelepți și cu viață curată numiți monahi”¹⁸.

Din relatările lui Theophilact se deduce că viața creștină a continuat să se dezvolte în toate formele pe teritoriul Imperiului, în ciuda primejdiilor care se iviseră. Credința în Dumnezeu i-a ajutat pe bizantini să depășească toate aceste pericole.

La începutul domniei lui Mauricius, patriarh a fost Ioan al-IV-lea Postitorul („cel care ajunează”; 582-595 – 13 ani și 5 luni de păstorie). Lui i-a urmat Chiriac (595-606). Față de Ioan Postitorul, Mauricius a avut o evlavie deosebită, deoarece îi plăcea „pornire lui Ioan, aprinsă spre dreptate”¹⁹.

¹⁷ Theophilact Simocata, *op.cit.*, p. 147.

¹⁸ *Ibidem*, p. 36.

¹⁹ *Ibidem*, p. 140.

Theophilact menționează că Mauricius, după moartea patriarhului dormea noaptea în patul de lemn al arhiereului, socotind că în felul acesta se va împărtăși cu harul sfânt al dumnezeirii”²⁰.

Patriarhul Ioan a fost cel care a rostit strălucitorul discurs la înscăunarea lui Mauricius, în numele împăratului Tiberius (+14 august 582), „dorindu-i o domnie integră, care va onora virtuțile și va înlătura nedreptatea, sfătuindu-l să conducă cu înțelepciune și cu dragoste față de oameni”²¹.

Tot Patriarhul Ioan Postitorul a oficiat Taina Cununii Împăratului Mauricius cu Constantina „a pus cununiile pe capetele împăraților și i-a făcut părtași sfintelor taine dumnezeiești cum e obiceiul celor care cinstesc această preasfântă și neprihănită credință”²². De la acest patriarh ne-au rămas 65 de canoane privind normele de drept bisericesc juridico-canonice, care reglementează viața creștinului. El a continuat tradiția canonică a Sfinților Părinți inclusiv a Sfântului Vasile cel Mare²³.

Dintre episcopii ortodocși, Theophilact vorbește cu admirație de Domițian arhiepiscop de Melitena, înrudit cu împăratul. Acesta i-a încredințat de multe ori cele mai de seamă treburi ale statului. Pe el ni-l descrie istoricul „plăcut la cuvânt, iute la treabă și cât se poate de priceput la sfaturi”²⁴. La întâlnirea pe care a avut-o cu Chosroes, Episcopul Meliteniei a fost însoțit de Grigorie, conducătorul scaunului episcopal din Antiohia (570-593). Cei doi ierarhi au încercat să-l atragă pe Chosroes la creștinism, Biserica jucând un rol activ în diplomația Bizanțului²⁵.

Mai este menționat și Simeon, deținătorul scaunului episcopal din Amida (oraș în Armenia) prezent la lupta dintre romani și perși, în 585²⁶.

Împăratul Mauricius a fost tolerant în problemele religioase și încerca să împiedice urmărirea monofiziților, condamnați încă din 451 la sinodul IV ecumenic. Acesta a trezit nemulțumirea creștinilor și a fost una din cauzele căderii sale de la domnie în 602. Atunci mulțimile din Constantinopol l-au trecut pe Mauricius în rândurile marcioniștilor „o

²⁰ *Ibidem*, p. 141.

²¹ *Ibidem*, p. 20-21.

²² *Ibidem*, p. 31.

²³ Dr. Nicodim Mișaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, vol II, Arad, 1934-1936, p. 205.

²⁴ Theophilact Simocata, *op.cit.*, p. 96.

²⁵ *Ibidem*, p. 97.

²⁶ *Ibidem*, p. 40.

erezie naivă și ridicolă prin habotnicia ei prostească”²⁷.

În tot cuprinsul Imperiului se restauraseră biserici și se înălțau altele noi. Și Mauricios a zidit în Cilicia un locaș de închinare în amintirea Sfântului Apostol Pavel care a vestit în toată lumea Evanghelia mântuitoare a Domnului Iisus Hristos²⁸.

În Imperiu se sărbătorea Paștile (Patimile Mântuitorului)²⁹, Crăciunul³⁰, Cincizecimea și sărbătorile locale, ale martirilor sau în amintirea sfinților. Duminica era consacrată exclusiv rugăciunii, meditației religioase și operelor de caritate.

Sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului (festum, dormitionis) numită și „a luării Sale la cer (festum assumptionis) a fost serbată în secolul al V-lea în Siria, iar la sfârșitul sec. al VI-lea a devenit generală și obligatorie prin dispozițiile împăratului Mauricius³¹.

Evlavia arătată icoanelor era foarte răspândită, unele fiind considerate nefăcute de mână omenească, dându-li-se o mare cinstire.

Este relatat că Philippiscus, în lupta cu perșii (dată în regiunea graniței Iranului de astăzi) a dat ordin să fie înălțată icoana Dumnezeului-Om (Iisus Hristos). „Mergea vorba și se mai spune și astăzi că ea a fost făcută prin puterea lui Dumnezeu și nu izvodită din mâinile unui pictor”³². Aceasta a sporit tăria sufletească a ostașilor bizantini care i-au învins pe perși.

În cartea a-III-a a **Istoriei**, Theophilact relatează că icoana „Dumnezeului în chip de om” (numită de romani „cea neizvodită de mână omenească”) a fost folosită și cu alt prilej. În primăvara anului 588, după sărbătoarea Patimilor Mântuitorului, Mauricius l-a numit comandant al armatei pe Priscus. Acesta nu a respectat un obicei vechi care avea loc la preluarea acestei demnități de conducător de oaste. Noul comandant, când era prezentat armatei, trebuia să coboare de pe cal și să înainteze prin mijlocul oștenilor, salutându-i. Acest obicei nu a fost respectat de Priscus, ceea ce a generat anarhie în armata bizantină: „mulțimile oștenilor au alergat la cortul comandantului; unii aruncau cu pietre, alții scoțând chiar săbiile din teacă”.

²⁷ **Ibidem**, p. 167.

²⁸ **Ibidem**, p. 173.

²⁹ **Ibidem**, p. 59.

³⁰ **Ibidem**, p. 16.

³¹ Nichifor Calist, **Istoria Bisericească**, XVII, 28, Migne, P.G., t. CXLVII, col. 292.

³² Theophilact Simocata, **op.cit.**, p. 40.

Atunci Priscus a dezvelit icoana lui Hristos „cea neizvodită de mână omenească” și a dat-o unui subaltern cu poruncă să o plimbe în jurul armatei, ca să liniștească spiritele prin sfiala față de cele sfinte”³³.

III.2. Cultul sfinților și al martirilor era dezvoltat în Împériul bizantin

Astfel, Theophilact amintește de cinstirea deosebită ce se aducea la Perint (Heracleia) sfintei martire Gliceria, din trupul căreia curgea mir sfânt într-o cupă de bronz. Venind episcopul din Heracleia la Bizanț, a cumpărat o cupă de argint neștiind că în ea un oarecare Paulinus adunase sânge scurs din victimele jertfite forțelor demonice. Când a ajuns la Heracleia, episcopul a schimbat cupa de bronz de la moaștele martirei cu cupa de argint a înșelătorului, ca să se adune în ea mirul sfânt ce se scurgea din voința lui Dumnezeu. Dar „din acea clipă înainte – spune Theophilact – răul minunilor a încetat să curgă și izvorul harului divin a secat. Martira și-a vestejit puterile, și-a sistat harul și și-a retras darul”, timp de mai multe zile în șir. Toată cetatea, împreună cu episcopul s-a îndurerat pentru că biserica fusese lipsită de darul minunilor. Prin post și rugăciune locuitorii cetății încercau să abată mânia lui Dumnezeu și a obține bunăvoința Lui. În urma unei viziuni în vis, pentru episcopul cetății a devenit lămurită cauza celor întâmplare. El a înlăturat imediat cupa de argint a lui Paulinus și a pus-o la loc de cinste pe cea de bronz, nepătată de înșelăciunea idolească. „Și minunile s-au ivit iarși; curgea mirul sfânt, se revărsa harul, izvorau darurile, secau lacrimile..., era înfierată idolatria și sanctuarul își dobânda iar faima de altădată, deoarece Dumnezeu devine îndurător când ne rugăm la El cu evlavie”³⁴.

Episcopul a explicat patriarhului Ioan al Constantinopolului cele petrecute. La intervenția patriarhului, Mauricius a dat ordin ca vinovații să fie aspru pedepsiți. Din relatarea acestui fapt se deduce că idolatria era aspru pedepsită.

Alți sfinți martiri cinstiți și amintiți de Theophilact în **Istoria** sa sunt: martirul Alexandru, ce avea locaș sfânt închinat lui în orașul Anchialos (Pomorie) din Tracia³⁵, martirul Antonomus, a cărui biserică se afla la Propontida (30 km de Bizanț); în biserica acestui martir a scăpat

³³ *Ibidem*, p. 59-60.

³⁴ *Ibidem*, p. 32.

³⁵ *Ibidem*, p. 124.

cu viață însuși Mauricius înainte de a fi înlăturat ca împărat³⁶; sfânta martiră Eufemia din Calcedon, pentru care Mauricius a avut o mare venerație. Astfel, Theophilact relatează minunea ce a avut loc prin moaștele sfintei Eufemia, care l-a încredințat pe împărat de puterea lui Dumnezeu³⁷.

De asemenea, martirul Lupus, pentru care locuitorii din Novae (Tracia) aveau o mare venerație³⁸; Sfântul martir Sergius cinstit foarte mult de regele persan Chosroes. Acesta s-a rugat sfântului împreună cu soția sa Seirem (care era de neam roman și creștină) să aibă un urmaș. Rugăciunea i-a fost îndeplinită. Regele persan a trimis daruri (o cruce de aur, un sfânt potir, un disc și o cadelniță toate din aur, precum și o perdea cusută cu fire de aur) împreună cu o scrisoare de mulțumirea dusă la biserica Sfântului Sergius³⁹; Sfânta martiră Golinducha de origine persană (din Babilon) în timpul vieții ei a prorocit multe din cele ce aveau să se întâmple regelui Chosroe⁴⁰. Pe lângă cultul sfinților martiri, Theophilact amintește și de marea cinstire adusă Maicii Domnului și de săvârșirea Sfintei Taine a Euharistiei. Astfel, când Mauricius se pregătea de lupta cu avarii, el a așteptat să aibă un vis de la Dumnezeu (o vedenie) în ce privește cursul războiului. Pentru aceasta a dormit noaptea în biserica Sfânta Sofia. Neavând nici o viziune, împreună cu poporul a înălțat rugăciuni lui Dumnezeu, rămânând apoi, o zi întreagă în biserica Maicii Domnului numită „Izvorul”, ce se afla în afara zidurilor cetății. Aici a asistat la săvârșirea Sfintelor Taine „împărtășindu-se din Cina Dumnezeului-Om”⁴¹.

Când cetatea Martyropolis a fost cucerită de perși, episcopul Domițian de Melitena a ținut o cuvântare plină de evlavie, în care a amintit de lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos „al cărui trofeu este crucea care alungă barbarii și adăpostește în casă romanii”⁴². În această cuvântare se observă și credința puternică în Persoanele Sfintei Treimi: Tatăl, Fiul și Sfântului Duh „Că toate trei sunt dumnezeire și li se cuvine slavă nesfârșită acum, înainte de încheierea veacurilor și în vecii

³⁶ Ibidem, p. 167.

³⁷ Ibidem, p. 173.

³⁸ Ibidem, p. 137.

³⁹ Ibidem, p. 116.

⁴⁰ Ibidem, p. 114-115.

⁴¹ Ibidem, p. 118.

⁴² Ibidem, p. 101.

vecilor”⁴³. După această cuvântare, episcopul a săvârșit Sfânta Euharistie: „A adus jertfă pâinea, a sfințit vinul și a binecuvântat amestecul lor, făcându-l părtaș la Tainele Dumnezeuului-Om”⁴⁴.

Theophilact menționează evlavia pe care o aveau bizantinii față de Sfânta Cruce. Când Mauricius a plecat la luptă împotriva avarilor, în fața oștirii era ținută „crucea de lemn a lui Hristos, înălțată sus, pe o lance de aur”⁴⁵.

De asemenea, în urma unei „vedenii” pe care a avut-o împăratul (că asupra sa năvălește, pe neașteptate, un mistreț), Mauricius își face semnul crucii și, specifică Theophilact, acesta e „obiceiul la creștini în împrejurări neobișnuite”⁴⁶.



Important istoric bizantin, Theophilact Simocata a descris amănunțit evenimentele care s-au succedat în timpul domniei împăratului Mauricius, față de care nu și-a ascuns admirația. Împăratul Mauricius a rămas în istoria Bizanțului ca un exponent de seamă al gloriei bizantine, dar și ca mărturisitor al credinței creștine. Viața creștină, sub toate aspectele ei, și-a continuat existența în timpul domniei acestui împărat, deosebit de tolerant în problemele religioase.

Din **Istoria** lui Theophilact Simocata ne provin numeroase date cu privire la Bizanțul creștin de la sfârșitul secolului al VI-lea. Referirile la viața laică din Imperiu sunt îmbinate armonios cu cele despre desfășurarea vieții creștine, arătând o credință puternică a bizantinilor în Iisus Hristos, Dumnezeuul-Om. Bizantinii se confruntau cu numeroasele probleme ridicate de atacurile popoarelor barbare, în special ale avarilor și slavilor. Se poate constata cu ușurință că pentru bizantini credința în Dumnezeu a fost un puternic far călăuzitor și în același timp, o cale de întărire sufletească în fața primejdiilor. Ei își puneau nădejdea izbânzii la Dumnezeu. De aceea, când avarii au atacat cetatea Drizipera și au incendiat locașul sfânt al martirului Alexandru, scoțând sfintele moaște

⁴³ **Ibidem.**

⁴⁴ **Ibidem**, p. 101-102.

⁴⁵ **Ibidem**, p. 119.

⁴⁶ **Ibidem.**

din sicriu, ei văd în moartea celor șapte băieți ai hanului avar, întâmplată în aceeași zi, pedeapsa lui Dumnezeu care nu i-a iertat pe profanatori⁴⁷.

Theophilact a subliniat rolul deosebit de important al Bisericii, prin ierarhii ei, în apărarea, consolidarea dar și în răspândirea credinței creștine.

Patriarhul Ioan Postitorul, o autoritate în ceea ce privește domeniul canonic-juridic al Bisericii, a făcut și numeroase încercări de misionarism între barbari. Theophilact a menționat că, împreună cu episcopul Domițian, a încercat să-l atragă pe regele persan Chosroes la creștinism⁴⁸.

În a II-a jumătate a secolului al VI-lea, datorită cadrului istoric în care s-a dezvoltat și consolidat Biserica din cuprinsul Imperiului bizantin, se poate afirma că viața creștină în Hristos și cu Hristos a cunoscut o deosebită vigoare și originalitate.

⁴⁷ Ibidem, p. 182.

⁴⁸ Ibidem, p. 97.